

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi darbe girişiminden sonra mesleğinden ihraç edilen bir hâkimin sunduğu bir başvuruyu, ihraç işlemine karşı başvuru imkânı öngören yeni bir düzenleme kabul edildiği gerekçesiyle reddetmiştir

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, **Çatal / Türkiye** (başvuru no. 2873/17) davasına ilişkin kararında, oybirliğiyle, başvuruyu kabuledilmez bulmuştur. Bu karar kesindir.

Dava, bir hâkimin, darbe girişimi sonrasında alınan tedbirler çerçevesinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından, olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamesine dayanarak mesleğinden ihracı ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuru Çatal'ın başvurusunu iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle reddetmiştir.

Mahkeme, özellikle, başvuru Çatal'ın, 685¹ Sayılı kararname ile, Danıştay önünde meslekten ihraç tedbirine itiraz edebileceği (iptal davası) yeni bir başvuru imkânına sahip olduğunu değerlendirmiştir. Danıştayın kararı daha sonra ve gerekirse bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesi incelemesine sunulabilir. Anayasa Mahkemesinin incelemesi ve kararından sonra, kişiler, eğer gerekli görürlerse, Sözleşmede korunan haklarının ihlal edildiği şikâyetini İnsan Hakları Mahkemesi önünde ileri sürebilirler. Böylece, 685 Sayılı kararname, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından verilen meslekten ihraç kararlarının yargısal denetimi konusunda ulusal yargı organlarının yetkisine ilişkin tartışmayı sona erdirmiştir.

Mahkeme, yukarıda vardığı sonucun, söz konusu başvuru yolunun etkililiğinin ve özellikle bu yolun ulusal mahkemelerin tutarlı ve Sözleşmenin gereklilikleri ile uyumlu bir içtihat tesis etme yeterliliği açısından yeniden inceleme konusu yapıp yapılamayacağı hususunda bir değerlendirme içermediğini belirtir. Ayrıca Mahkeme, ikincillik ilkesi gereğince, başvuru tarafından, iç hukuk yolları tüketildikten sonra öne sürülecek her türlü şikâyet konusunda nihai denetim yetkisinin kendisinde bulunduğunu hatırlatır.

Olayların özeti

Başvuru Kadriye Çatal, 1972 doğumlu bir Türk vatandaşıdır ve Ankara'da ikamet etmektedir.

Ankara İş Mahkemesinde hâkim olarak görev yapmakta olan başvuru Çatal 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen darbe girişiminden sonra açığa alınır. 16 Temmuz 2016 tarihinde gözaltına alınır ve 20 Temmuz 2016 tarihinde serbest bırakılır. Dosyadaki bilgilere göre başvuru herhangi bir ceza kovuşturmasına uğramamıştır.

21 Temmuz 2016 tarihinde Türk makamları olağanüstü hal ilan eder ve bu süreçte 21 adet kanun hükmünde kararname kabul edilir. 667 Sayılı kararname² terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu kabul edilen yargı mensuplarını meslekten ihraç yetkisini Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna tanımıştır. 18 Ekim 2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi söz konusu kararnameyi onaylayan 6749³ Sayılı kanunu kabul eder. 24 Ağustos 2016 tarihinde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, başvuru Çatal'ın da dâhil

¹ 685 Sayılı kararname 2 Ocak 2017 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Ocak 2017 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

² Resmi Gazetede 23 Temmuz 2016 tarihinde yayımlanan 667 Sayılı kararnamenin 3. maddesi.

³ Resmi Gazetede 23 Ekim 2016 tarihinde yayımlanan 6749 no.'lu Kanun.

olduğu 2847 yargı mensubunu meslekten çıkarma kararı alır. Başvurucunun bu karara karşı itirazı 29 Kasım 2016 tarihinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurul tarafından reddedilir.

Şikâyetler, Usul ve Mahkeme'nin oluşumu

Dava konusu başvuru Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 5 Aralık 2016 tarihinde sunulmuştur.

Sözleşmenin 6. maddesi (adil yargılanma hakkı) ve 13. maddesini (etkili başvuru hakkı) ileri süren başvuru, meslekten çıkarma kararına karşı mahkemeye erişme ve ulusal bir merci önünde etkili bir başvuru yapma haklarının ihlal edildiğinden yakınmaktadır. Başvurucu Çatal ayrıca Sözleşmenin 7. (kanunsuz suç olmaz), 8. (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı), 14. (ayrımcılık yasağı), 15. (olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma), 17. (hakkın kötüye kullanımı) ve 18. (haklara getirilecek kısıtlanmaların sınırlanması) ile Sözleşmeye Ek Protokolün 1. (mülkiyetin korunması) maddelerini ileri sürmüştür.

Karar, aşağıda isimleri yazılı bulunan yedi yargıçtan oluşan Daire tarafından verilmiştir:

Julia **Laffranque** (Estonya), Başkan,
Işıl **Karakaş** (Türkiye),
Nebojša **Vučinić** (Karadağ),
Valeriu **Griţco** (Moldova Cumhuriyeti),
Ksenija **Turković** (Hırvatistan),
Jon Fridrik **Kjølbro** (Danimarka),
Georges **Ravarani** (Lüksemburg), yargıçlar,
ve Stanley **Naismith**, Daire Yazı İşleri Müdürü.

Mahkemenin kararı

Mahkeme, başvuru Çatal'ın, ulusal yargı organlarına bir başvuru yapmadan Mahkemeye başvurduğunu belirtir. Bu çerçevede, Başvurucu Çatal, meslekten çıkarılma tedbirine karşı etkili bir başvuru yolu olmadığını; çünkü olağanüstü hal kapsamında kabul edilen kararnamelerle alınan bu tedbirlerin bir başvuru konusu olamayacağını ileri sürmektedir. Başvurucu ayrıca Anayasa Mahkemesinin iki üyesinin ve bu mahkemede görev yapan birçok raportörün gözaltına alındığını ve tutuklandığını belirtmektedir. Başvurucu Çatal'a göre, böyle bir bağlamda Anayasa Mahkemesi tarafsız bir şekilde karar alamaz ve bu mercie yapılacak bir başvurunun herhangi bir başarı şansı yoktur. İdari yargı yolu için ise başvuru Çatal, Danıştayın 4 Kasım 2016 kararına atıf yapmakta ve bu Yüksek Yargı merciin Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından 667 Sayılı kararnameye dayanılarak meslekten çıkarılan bir yargı mensubunun başvurusu hakkında esasa ilişkin olarak görevsizlik kararı verdiğinin altını çizer.

İdari yargı yolunun etkililiği konusunda, işbu başvurunun sunulmasından sonra kabul edilen 685 Sayılı kararname, 667 Sayılı kararnamenin 3. maddesi gereğince alınan tedbirlere karşı yapılacak başvuruların esastan incelenmesi için ilk derece mahkemesi olarak Danıştayı tayin etmiştir. Bu tür tedbirlere konu olan kişiler, kendileri hakkında alınan kararın kesinleşmesinin ardından 60 gün içinde söz konusu yüksek mahkemeye başvurma imkânına sahiptirler. Somut olayda, başvuru Çatal söz konusu kararnamenin geçici 1. maddesinin 4. bendi uyarınca bu kararnamenin yayımlanmasından itibaren 60 gün içinde Danıştaya başvuru yapma imkânına sahiptir. Böylece yürütme organı, olağanüstü hal rejiminde kabul edilen kararnameler gereğince alınan tedbirlerin yargısal denetimi konusunda ulusal yargı yerlerinin yetki alanına ilişkin tartışmaya son vermiştir. Bu halde, başvuru Çatal'ın yararlanabileceği, Sözleşme hükümlerinin ihlali durumunda ulusal yargı organlarına bu ihlali ulusal düzeyde giderme olanağı tanıyan yeni bir hukuk kuralı mevcuttur. Öte yandan, Danıştayın kararı daha sonra ve gerekirse bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesinin incelemesine

sunulabilir. Anayasa Mahkemesinin incelemesi ve kararından sonra, kişiler, eğer gerekli görürlerse, Mahkeme önünde Sözleşmede korunan haklarının ihlal edildiği şikâyetini ileri sürebilirler.

685 Sayılı kararnamenin niteliği ve kabul edildiği bağlam dikkate alındığında, Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmiş olması koşulu başvurunun yapıldığı tarihe göre değerlendirilir genel ilkesine bir istisna yapılabileceği kanaatine varır. O halde, Sözleşme hükümlerinin ihlalinin mağduru olduğunu değerlendiren kişi bu yeni başvuru yolunu deneme yükümlülüğü altındadır. 685 Sayılı kararname ile kurulan yol *a priori* erişilebilir bir yoldur ve Mahkeme, bu yolun başvuru Çatal'ın Sözleşme hükümlerine dayanarak ileri sürdüğü şikâyetleriyle ilgili olarak uygun bir onarım sağlayamayacağını ve makul bir başarı perspektifi sunmadığını gösteren hiçbir unsura sahip değildir.

Bununla birlikte, Mahkeme, yukarıda vardığı sonucun, söz konusu başvuru yolunun etkililiğinin ve özellikle bu yolun ulusal mahkemelerin tutarlı ve Sözleşmenin gereklilikleri ile uyumlu bir içtihat tesis etme yeterliliği açısından yeniden inceleme konusu yapıp yapılamayacağı hususunda bir değerlendirme içermediğini belirtir. Ayrıca Mahkeme, ikincilik ilkesi gereğince, başvuru tarafından, iç hukuk yolları tüketildikten sonra öne sürülecek her türlü şikâyet konusunda nihai denetim yetkisinin kendisinde bulunduğunu hatırlatır. O halde, meslekten çıkarma kararı nedeniyle Sözleşmede güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğinden şikâyet eden başvuru Çatal'ın Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca ulusal yargı organlarına başvurusu gerekmektedir. **Sonuç olarak Mahkeme, başvuruyu iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle, Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddetmiştir.**

Karar sadece Fransızca olarak yayımlanmıştır.

Bu basın bildirisi Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından kaleme alınmış olup, Mahkeme'yi bağlayıcı nitelikte değildir. Mahkeme tarafından verilen kararlar ve Mahkeme hakkında ek bilgiler www.echr.coe.int internet adresinden elde edilebilir. Mahkemenin basın açıklamalarına abone olmak için lütfen şu adrese üye olunuz: www.echr.coe.int/RSS/fr veya bizi Twitter'da takip ediniz @ECHRpress.

Basın iletişim bilgileri

echrpress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08

Inci Ertekin (tel: + 33 3 90 21 55 30)

Tracey Turner-Tretz (tel: + 33 3 88 41 35 30)

Denis Lambert (tel: + 33 3 90 21 41 09)

George Stafford (tel: + 33 3 90 21 41 71)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği iddiaları hakkında karar vermek üzere Avrupa Konseyi'ne üye devletler tarafından 1959 yılında kurulmuştur.